

HÜTTER JÁNOS EPERJESI SZENÁTOR FOGADALMI KÉPE A NEMZETI MÚZEUMBAN

Még a háború előtt tett figyelmessé Szuchy Emil eperjesi székesegyházi karvezető káplán az itt bemutatott képre, amelyen egy kőműves özvegényét látott, aki eladásra kínálta. A kép az özvegé szerint az eperjesi Szent Miklós-plébániatemplomból eredt s férje ennek plébánosától kapta, amikor a múlt század hetvenes éveiben a templom diadalívpillérei előtt álló két ollár barokk képét keretéstül eltávolították s ezek helyére a ma is meglévő aranyozott gótikus fakeretbe foglalt új festményeket tették. A „stílszerű” átalakítás idején az ollár-sztalokat újból vakolták s a művelői díjával kapta meg a kőműves a mint stílszerűtlen kiküszöbölt két képet. Az egyik az özvegé már régen túladott. Ez a kép Hanusfalvára került, ahol azonban kinyomoznom nem sikerült. A meglévő fényképét elküldtem Varju Elemér igazgatónak, aki habozás nélkül megszerezte a Nemzeti Múzeum számára, ahol ma a középkori teremnek szolgál díszül.

A festményen (1. kép) nyilvánvaló volt, hogy amikor a jezsuiták a XVIII. században a barokk ollár keretébe foglalták, alaposan átfestették. Váll László, a Nemzeti Múzeum restaurátora, leszedte a későbbi festék-réteget s ez alól sokban előző más festményt sikerült megközelítően jó karban kihámozni. (2. kép.)

A helyreállított kép magában véve is oly beszédes, hogy legalább keletkezése helyére és idejére vonatkozólag meghatározása alig járt nehézséggel. Nem elsőrangú munka, művészettörténelmi fontossága mégis nagy, mert kétségtelen, hogy Eperjesen készült s így provinciális festészetünknek szintjéről a XVI. század elején nyújt bizonyosságot.

A kép Szt. Annát ábrázolja harmadmagával, vagyis a Szűz Mária ölében ülő kis Jézussal. Jobbfelől a korlátra támaszkodó Szent József komoly alakja áll. Szűz Mária feje fölött angyal lebeg koronával. A háttérben, hegyek alján, malmot ábrázoló tájkép fölött az Atyaúrsten felalakja tűnik

föl felhők mögül. Balfelől a kép donátora térdepel fiával. Előbbi mögött mint védőszentje a nőies képű Ev. Szt. János áll, balkezeiben a kígyós mérgekkehellyel, jobbját pártfogoljva vállára téve. A kép színhelye tőlük eperjesi emeleti tornác egyszerű renaissance tagoltsággal, gyámkövein keresztibe fektetett deszkákkal, amelyek hirdetésnek szolgáltak a padlásajtóhoz.

A háttérben, az erkély nyílásán át malom látszik s a donátor nyilván molnár volt. Keresztnevről - védőszentje - tanuskodik, vezetőnevről a feje fölét akasztott beszélő címer mondja meg. A címer képe három vörös zsidó kalap, tehát kalapok, akkori németiséggel Hütter. S a város régi iratában csakugyan szerepel Hütter János, még pedig 1520-ban mint esküdt polgár vagyis szenátor.

Szent Anna a középkorban az anyaság védőszentje s a gyermekágyi láz okainak ismerése előtt mindig nagy veszedelemmel járt szülés válságos óráiban az asszonyok oltalmazója. S nyilván feleségének szerencsés szüléseért hálából festette meg Hütter fogadalmi képét, amelyen festőnk alighanem a túl fiatalnak ábrázolt Szent Anna képében a donátor feleségét is megöröklítette. Vallásos felfogás, bensőség amúgy is kevés van a képen s a festő a hagyományos kompozíció keretében eperjesi embereket örökölt meg képmászerűen, de mélyre hatóbb jellemzés nélkül, mint ha csak valami vasárnapli összejövetelt akart volna megfesteni. Ez a világias felfogás s Szent Anna anachronizmus számba menő fiatal-sága szemet szűrt a jezsuitáknak s barokk ollárba foglalása előtt mindenképp Mária anyját festették át idős matronának. Azután a donátor alakult át bibliai Szt. Erzsébetté, fia meg a ruhátlan kis Ker. Szt. János lett. Valamennyi alak feje fölét azonfelül fénykör került.

Megtisztított állapotában az üde és telt színekben pompázó festmény a XVI. század elejéről s a vidéken ugyancsak számottevő mesterről tesz tanúságot, aki igen jó isko-

VICTOR HUGO: TÁJRÉP KASTÉLLYAL. Széchia
Szépművészeti Múzeum

ORSZ. M. KÖR.
KÉPZŐMŰVÉSZETI
FŐISKOLA

HÜTTER JÁNOS, EPERIESI SZENÁTOR, FOGADALMI KÉPVE; SZENT ANNA, HARMADMAGÁVAL
 Olajfestmény fóra, 1530 körül. Felsőmagyarországi (eperiesi) festő (Péter?)

Magyar Nemzeti Múzeum

Restaurálás előtt

Restaurálás után

lából került ki, a részletekben lit is remekelt, de régi művészeti főhelyeinktől messzire kerülve, a határszéli vármegye legnagyobb városában is sok olyan könnyűtest engedett meg magának, amiért központibb fekvésű városainkban a festőcéhek bizonyára megrohták volna. Kétségtelen, hogy az alakok csoportjának főrészéhez kész mintája volt. Hogy azonban a donátorok arányait a szentek alakjához szabja, ezzel nem sokat tördött. Oly nagyságban festette meg őket, aminővel a deszkára festett kép balsarkában éppen elférhettek. Így lettek szinte csak fél-akkorák, mint a jobbfelelőli szent alakok. Oly igazi középkori fogás ez, aminővel felvidéki szárnyasoltárának festői már teljesen modern ízü, életpérszerű festményeken is habozás nélkül éneke, mint például a löcsel Szent Jánosok oltárának festője, Stancel Theophilus mester, aki Heródes lakomáján a táncoló Saloméit az asztalnál is alacsonyabbnak festette, nehogy az asztal körül ülő alakokat eltakarja vagy messe. Eperjesi képünkön a jelenet színhelyén is vannak rajzhibák, eltulodások; távlat elnagyolt s a csarnok térhatás híján az alakokhoz tapad.

A rozsnói székesegyház hasonló tárgyú és nagyságú (170—125 cm) festményének 1513-ból távlati fogyatkozások miatt ugyanaz a hibája. A színpadi háttér módjára az alakok mögé toll-hegyes-vidék azonban a természet után gondosan megfestett tájkép, Rozsnói környékéről merített motívum, ma már nem létező bányákkal, a hegy alján zúzóművel. Balfelől a fán Cranachra emlékeztető anyalkák hemzsegnek. A felhők mögöl lit is az Atyaúrisslen tünik föl.

A rozsnói kép mesterét nem ismerjük, de bár az alakok lit sem maradtak mentek az átfestéstől, ha nem is volt külön mester, mint az eperjesi, jobb munkát végzett. A szávalihető hagyomány szerint, a rozsnói plébániatemplomot, amely csak 1776 óta székesegyház s addig az esztergomi egyházmegyéhez tartozott, a déli kápolnával Bakócz Tamás érsek bővítette ki. A festmény ma is ott függ s valamikor a kápolna szárnyasoltárának főrésze lehetett, amelyet 1780 körül fogadtak a mal keretbe.

Az eperjesi fogadalmi képen szintén nincsen jelzés. Mesterét sok valószínűséggel

mégis megállapíthatjuk. A Szent Miklós-templom főoltárának szárnyképeit a XVIII. században a copfstíliu szentélypadok deszkahátába foglalták s ugyanekkor átfestették. A szárnyképek kisebb méretű alakjain azonban ugyanazt a lomha ruhadredőzést látjuk, mint a Hünter fogadalmi képen, s távlati fogyatkozások is ugyanazok ezek hátterein. Igen valószínű, hogy a főoltár szárnyképeit és a fogadalmi képet ugyanaz a mester festette, akinél különbbel akkoriban Eperjes nem igen dicsékedett. A mester pályafutását Iványi Béla rajzolta meg az eperjesi levéltárban talált adatok alapján.

Iványi a Múzeumi és Könyvtári Értesítő XI. évfolyamában 1917-ben tette közzé tanulmányát Eperjes középkori festőiről. Ezek sorában Péter mester volt a legkeresettebb s litte mint polgár a legtöbbre anyagi tereit s. Péter mester nyilván mint kész festő került Eperjesre s 1490-ben tünik föl. A faragott főrészében akkor már kész főoltár szárnyképein 1497-ben még mindig dolgozik s a huszonegy festményből álló ciklust, amelyből csak tíz kép maradt fenn, közbe természetesen egyéb munkát is vállalva, csak 1506-ban fejezi be. Mint egyéb korabeli festőink, Péter mester, akinek a Fő-utcán háza, az Árok-utcában majorja volt; igen vállalkozó szellem. Művészi munkákon kívül toronygombarányozást, egyszerű mázolászt is vállalt; hol esküdt polgár (szendior), hol centumvir vagyis a város külső tanácsának (képviselőtestületének) tagja s a város megbízásából sűrűn utazik kiküldetésekben, többek közt Budára, a királyi udvarba is. Borral is kereskedett s messze vidék telepöleinak szállít oltárokat. Élete végén Nyársardó s a zempléni Lászlót és Liszka számára festendő oltáraitra előlegeket vesz föl, amiről mint pontos ember végrendeletében is megemlékezik, amelynek kelte után alig egy évvel 1527-ben meghalt.

Okiratok alapján meghatározható festményei közül, az eperjesi főoltár szárnyképein kívül, Péter mesternek más műve nem maradt fenn. Minthogy a szárnyképeket is átfestették, ezek letisztításuk előtt nem szolgálhatnak Péter mester művészetének bizonyosságául. Hogy Hünter fogadalmi képét ő festette, ez eddig szintén csak föltevés.

DIVALD KORNÉL